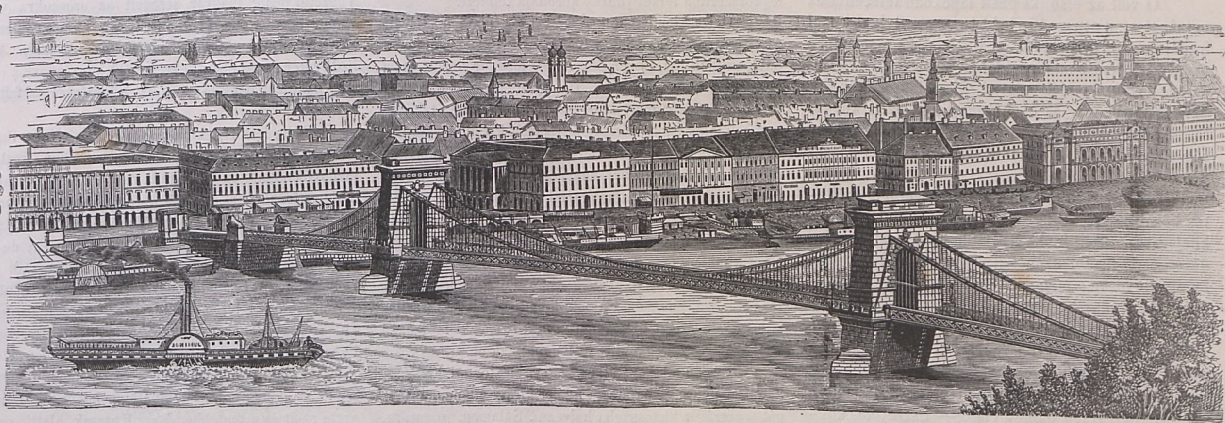

AZ ORSZÁG TÜKRÉ.

BUDAPESTI KÉPES KÖZLÖNY.

Második évfolyam.

10-dik szám.
 Április 1-jén.

Pest, 1863.

<p>Tulajdonos és felelős szerkesztő: BALÁZS SÁNDOR. Szerkesztői iroda: Sándor-utca 10-dik szám t. om.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 12 ft., felévre 6 ft., évnegyedre 3 ft. A lap megjelenik háromszor havonként, u. m. minden hó 1., 10. és 20-kán.</p>	<p>Kiadó: BALÁZS SÁNDOR. Kiadói hivatal: Egyetem-utca 2-dik szám.</p>
---	--	---

Lévai József költeményeit ismeri az olvasó közönség, de arcképét még nem látta sehol. Szerénysége mindig azon szigorra készle, hogy megtagadja mindazon irodalmi tisztelőinek kérését, kik arcképét szeretnék volna képes lapok vagy albumokban közölni. Örvendünk, hogy a fényképirás segélyével ezúttal nekünk jutott az alkalom: megismertetni arcvonásait, melyeknek összhangása egy nemes költői lélek igazi hű tükröje. E rajz bizonyára senkit sem fog jobban meglepni, mint a költőt magát. Azonban meg kell bocsátania közönségnek, ha figyelembe veszi, hogy ezzel olvasó közönségünk egyik régiolajtaját teljesítjük.

Lévai József.

Lévai magán és közéletében oly nagy összhangzás van, hogy egyik jellemzi a másikat. A ki ismeri költeményeit, ismeri fogja egész lényét. Dalai tiszták, zajtalanok, természetesek, telve meleg kedéllyel és igazi érzésekkel. Ilyen ő maga is. Negély, hatásvadászat, túlzás soha sem fedezhető föl nála, sem abban, amit ír, sem abban, amit tesz. Ekként kedves, vonzó, költői jelenség kit az első pillanatban megszeretünk.

Költeményeinek szépségeit: az érzések őszintesége, a kedély meleg fénye, nagy formatisztaság, és folyékony, erőteljes, tiszta nyelv képezik. Magánéletében kitünő műveltség, szerénység (majdnem az önbizalmatlanságig), vidor szellem és meggyőződéséhez hű, erős jellem teszik.

Eletpályája nyugodt, egyszerű; nincs teli nagy változásokkal. Ezért az adatok, melyeket életéből közlünk, legfőkébb is nehezy sorra terjedhetnek. A miről hosszasan lehetne beszélni, az benső világa és nemes tulajdonai, melyekkel a kört, melyben mozog, maga körül megfényesíti.

1825-ben Szentpéteren (Borsódmegyében) született. Elemi iskoláit szülő földjén, a felsőbbeket Miskolcon, a jogot Kés-márkon végezte. 1847-ben a pozsonyi országgyűlésen volt, Szemeré Bertalan mellett. 1848-ban miniszteri fogalmazóvá lön kinevezve, s a „Közlöny”-nél alkalmazák. 1850-ben a „P. Napló”-nál dolgozott, s élénk tolla és költői szelleménél fogva jelentékeny része van abban, hogy a nagyrebecsült politikai lap csakhamar mely gyökeret vert a közönség részvételében Csönös, nyugalomra vágyó kedélye azonban nem szereté a fővárosi zajt, és az irodalmi pálya hamar-változásait, s 1852ben már a miskolci reform. lyceumban találjuk, mint a „P. Napló”-nál. Azóta folyvást ott működik, zaj nélkül, de kitünő hatással, szerelve és becsülteve.

A tanári pálya nem voná el a költésztől, s

belébe előbb, (1095) mintsem a kereszténység hadai utnak indultak, hogy megváltójuk: Krisztus sírja felett Mahomet hívei ellen élethálálra harcoljanak és azt a kőt kiengesztelhetlen faj vérével egyaránt megszentöztessék

Nehéz elképzelni, micsoda ember, micsoda fejedelem lehetett ez a László király, miután őt a magyar nemzet három álló évig gyászolta. Valószínű, hogy ezen kegyeletes imádattal határos tisztelet egy egész nemzet részéről csak számtalan oly cselekedetnek s jótékony erénynek lehetett kifolyása s megünneplése, melyek nem annyira a történelem parányi könyveibe szoktak jegyezteni, mint inkább millió meg millió szívbe egy nemzet nagy lelkébe vésődni, s itt aztán mint valami roppant élőkönyvben, halhatatlanokódi, lassankint át meg át szó ödvén csudákkal, s így később ezen ábrándos díszit-

népnél nem is volt más neve, mint „a kegyes király.” — De, ha a történelemnek nem annyira a királyról, mint inkább a népről kell tanuskodnia, gondolhatni, mily átalakultnak, mily jóra valónak, boldognak s emelkedettnek kellett lenni már ama népnek, mely képes volt ily módon felismerni, megszeretni, tisztelni és meggyászolni ily fejedelmet, mint a milyen László király vala. A pogányság őt isteni közé emelte volna, a haladatos keresztény csak szentjei sorába avatta Sz. István mellé, hogy két ikerszillag gyanánt ragyogjanak szentegyházuk egén, emez mint a magyar kereszténység megalapítója, ő pedig mint annak végképeni megszilárdítója, kinek intézkedései óta az mai napig rendületlen maradt.

Monthatui: az is volt László dicsőségének egyik, már utolsó, fényugara hogy legszebb férfi s jámbor keresztény fétére, idomtalan testalkatu, s a papi rend-

Nem lehet tagadni, hogy ezen elragattatás határos volt az ábrándozással, s életében lehet is nyomokat találni, melyek ábrándozásról tanuskodnak.

Hanem ez mind ártatlan ábrándozás vala, melynek nem góg s embergyűlölet volt alapja, s mely az ő állapotában mindenkinek s így neki is hasznos volt.

A természet közönséges erői nem elégségesek arra, hogy az embert oly nagy gondolatokra s szilárd elzántságra fölemeljék.

A harc végezte után Szokratesz visszatért szülővárosába, s irtó harcra kelt a szophiszták- s babonáság ellen, egyszersmind polgártársait erényben s bölcsességben oktatóván.

Nyugoteurópa fejedelmének követsége Sz. Lászlónál.

ményekkel együtt átiratván a legendák lapjaira s átvázsolgatván a hitregészet országába. Mindennek fejében a hagyományok, a krónikák és legendákban csak annyit olvasunk: hogy László a szenvedőket megvizsgáltta, az elnyomottakat gyámolította, atyja volt az árvák és szegényeknek. Továbbá, hogy kegyes volt nemzete iránt, adakozó az idegenek, könyörületos az ügyefogyottak, bőkezű az alattvalók iránt; előrelátó, gondos a tanácsban, igazmondó a beszédben, szavatartó az ígérletben, igazságos az ítéletmondásban, szelíd a fenytésben. A törvényszerken élénkebben látszott érezni az ítélet súlyát, mint azok, kiket az sújtott, miért is az igazság szigorát az irgalom szelidségével mérsékelé, s általában olyannak mutatta magát alattvalói iránt, miként ezek inkább szeretnék őt, mint rettegnének tőle, úgy, hogy a

től iszonyodó, de különben nagyratemettt szellemű Kálmánt választotta s tette utódjául. Ak.

Szokratesz.

Élet s jellemrajz.

Mendelszsohn M. után.

(Folytatása).

De azért nem felelte el a harcban szellemét is, nemcsak gyakorlani, hanem néha meg is erőtetni. Huszonnégy óráig egy helyen lehetett őt gondolkodva látni. Szemeit len em vevé egy tárgyról: úgy el volt: mélyedve gondolataiba, mintha a szellem távozott volna a testből! mondja Anhusz Gelliusz.

Nyilvános helyeken, sétányokon, fürdőekben, magánházakban, műhelyekben, szóval mindenütt, hol embereket talált, kiket jobbitani hitt, beszédebe ereszkedett velök: megmondá nekik: mi jó s mi istentelen. Előadást tartott nekik isten mindentudásáról s uralkodásáról az eszközökről, melyek teljesítése által ennek tetszeni lehet, tanította őket az emberek boldogságára s a valódi honpolgár-atyának s férjnek kötelességeire.

Soha nem beszélt úgy, mintha a hallgatókra elveit tukmálni akarta volna; hanem úgy beszélt, mint szokott barát barátához beszélni, ki maga is az igazságot keresi.

Kérdéseit a legegyszerűbb mezbe burkolá, úgy: hogy azt mindenki megértheté, s így akarat-

hódított népekkel önkényüleg bánván. miután mint a földgömb korlátlan urai, senki által kérdőre nem vonattak, s tetteik más hatalom által nem voltak ellenőrizve.

Jelenkorban az ily gyarmatosításokra s telepítésekre való törekvés merő ábránd s kivihetetlen valami, miután, különösen Európában, minden talpalatnyi földnek van tulajdonosa, s vagyona, birtoka fölött kiki szemesen őrködik.

Amerikában, különösen az északi államokban, történhetnek ugyan gyarmatosítások, mire hódítási hadjáratok sem igényeltetnek, csupán az államok tanácsainak s elnökségének engedélye szükséges, mert ott lakatlan s miveetlen földtér tulajdonosa az állam.

Az emberiség első tanítóinak, leginkább pedig a műveltség terjesztőinek általánosan a görögök tekinthetők. A görög műveltség a hajdani világ mindhárom részében mély gyökereket vert, melyet a későbbi hódítások sem voltak képesek saját mi-

vének leghűbb képviselője s legnagyobb bajnoka volt.

Hadrianusnak, a Traján utódjának azon elhatározott elve, hogy a birodalom határait kiébb ne terjessze, egy új eseménydús korszakot nyitott meg.

Míg a barbár népek a római fegyverek által korlátolva voltak, különösen pedig látván a hatalmas Decebalus, dák királynak bukását, a római legiókat borzalommal szemlítették, nyugodtan maradtak, s a behozott intézményeknek vakon hódoltak. Alig vették azonban észre a Hadrianus mérséklését, már is minden oldalról Róma határait háborgatni kezdték, és sokkal vakmerőbben, mint valaha, törtek át minden részen, mely azon erődvények során, hová a római imperátorok rejtőztek, nyitva maradt.

Belül a birodalom szívében viszálykodás és polgárháború dúlt, kívül a határvidékek a betörő ellenségnek martalékkul adtak.

majd ismét a Don torkolatától az Ob-ig keletre lakó nemzetek koronkint áttörtek.

VIII Népek költözködése. A műveltség hanyatlása.

Legelsők a hunnokok, voltak kik a római birodalomba törtek. Valószínűleg az akkori hatalmas Chinától nyomtatva, a Káspitónál nyugotra lakó alaunokat kiszorították; ezek ismét a mai déli Oroszországban megtelepedett gotbusokat nyomták ki, K. u. 375. és 376. évben lakhelyeikből.

A rómaiak már akkor sokkal gyöngébbek voltak, hogysem a gothusoknak a Dunán való átkelését gátolhatták volna. A konstantinápolyi gyáva udvarnak bele kellett tehát abba egyezni, a mit akadályoznia lehelten volt, s a nem várt vendégeket Thraciába fogadta be.

A góthok azonban terjeszkedni s foglalni kezdtek, mit a görögök akadályozni akarván, Valent császár haddal támada meg őket, de Drinápolytól

A beanyót tölgyfák.

veltségi intézményeikkel kiszorítani, annál kevésbbé pedig azt helyettesíteni, minthogy a rómaiak a görögök tanítványai, illetőleg utánczóik voltak, de azokat utólrni a tudományok egyik ágában sem bírták.

A római mindamellett is világhuralma korszakában a műveltség mezején annyira virágzó nemzet volt, hogy az akkori világ tanítójául léphetett fel, s ezen magas szót hivatásának úgy látszik meg is felelt, miként azt a világ három részében oly gyakorta fölisolt római emlékek tanúsítják.

A földgömböt új meg új hadjáratokkal elárasztani, s a meghódított egészen, vagy félvad népek földművelését, kereskedelmét előmozdítani, azok között a tudományokat s a művészetet meghonosítani volt a római köztársaság, s annak elemeztével a caesarok elve s földi feladata.

E nagyszerű elvek Trajánban a legóriásibb nagyságra fejlődtek ki, s vele együtt a sirba is szálltak, ki egyszersmind Róma terjeszkedési el-

Már az Antoninok alig voltak képesek a Dunán áttört népek ellen birodalmukat megvédeni; ezeknek utódjaik, különösen pedig a Constantini-dák uralma alatt mindinkább zsibbadásba estek a rómaiak. A hódításról végkép lemondtak, s a határok őrzése oly ügynek látszott lenni előtök, melyet a zsoldos csapatokra is bízhatni.

A római sereg javát nem képezték többé Róma polgárai, hanem gallusok és illyrek, s ezek kezébe ment át a kormányzás, kik később Rómát megsemmisítették.

Az imperátorok elajásodása, kicsapongásai s az egykor rettegett római legiókat felváltott zsoldosok, kik a római sást védelmök alá vették, a porba tiporták, s a birodalom kapuit feltárták a számos ellenség előtt.

A Rhenus torkolatától egészen az arabiai öbölhöz hős népek lakták a római birodalmat, melynek határain a Dniepertől a Dvináig nyugot felé,

megsemmisítették, s a góthok Konstantinápoly falai alá nyomulván, a fővárost borzalommal töltötték el.

Theodosius (ki 379—395. uralkodott) megfékezte ugyan a góthokat, de utódjai alatt Alarik Illyr tartományait meghódította K. u. 410. é. k.

A Dunán átkelésük után 43 évvel a góthok déli Galliában telepedtek le, honnan csakhamar a Pyrenaeusokon átkelvé, a góth birodalmat megállapították.

Britanniára 449. évben a szászok törtek, s ezek csak a számosan utánok nyomuló több német törzsek segélyével voltak képesek egy hosszas hősies önvédelmi harc után a benszüllötteket legyőzni.

A hunnokok sem maradtak nyugton, hanem Európára rohantak, s az isten ostroma, a hatalmas Attila keresztül tört a nagy római birodalmon, mely megrémülve lábaihoz luanyászkodott. Győzelmes seregei a Duna partjaitól fel a Baltitengerig, s a Rhenustól a Keletitengerig száguldoztak.

denek előtt az alapítéletnek tárgyát kell jól megvizsgálni, s annak lehető osztályait vagy eseteit jól megfontolni, ha vajjon illik-e az azon tárgyra általánosan kimondott ítélet annak minden egyes osztályaira vagy lehető eseteire. Így a hibát föl lehet fedezni, s azt fölfedezvén, már az alapítéletet nem kell ráhagyni; mert ezt ráhagyva, a többi már következnék belőle, mivel az ily okoskodásnak az alakja egészen helyes, s a hiba abban áll, hogy a nem, vagyis az alapítélet tárgya kelletlenül szélesb értelemben van véve.

Ilyen csalárd okoskodás lenne például ez: A mit el nem vesztettél, az megvan; a pénzedet nem vesztetted el, tehát megvan. — De kérdés: volt-e pénze? — Itt az alapítélet csak egy föltétel alatt igaz, ha tudniillik volt valakinek pénze, s azt ki sem adta; különben pedig nem igaz. S mégis a nemigaz esetre is ugyanazon ítélet van kimondva. Tudniillik: a mit el nem vesztett valaki, az lehetett meg is, nem is; ha megvolt s el nem vesztette, megvan azután is; de ha meg nem volt azelőtt, nem lesz meg azután is, bár nem vesztette is el.

Könnyebben fölfedezhető a hiba olyféle csalárd okoskodásban, hol vagy az alkalmazás vagy a következmény szélesebben van kiterjesztve, mint az előbbi ítélet engedné. Mert itt az előrebocsátott ítélet a figyelmes vizsgáló előtt maga kijelöli a határt kifejezése által, melyen túl azt kiterjeszteni nem lehet.

Az ily megkülönböztetésekre ügyelve, nincs oly csalárd okoskodás, melyben a hibát észre ne lehetne venni.

b) Az okoskodás alakjai.

Változtatott rendű okoskodás.

Az okoskodásban, mikor az szavakkal van kifejezve, az azt alkotó három ítélet vagyis állítás közül akármelyiket lehet tenni elől, vagy utól, vagy középre, vagyis, a rendet meg lehet változtatni a nélkül, hogy e miatt az okoskodás hibás lenne, csakhogy mindegyik ítélet igaz legyen. Ilyenkor csak a beszédkötő szöcskák változnak. Így a főntebb fölhozott példát ilyen renddel is lehet kimondani:

„A mértékletlenség ártalmas; ugye minden ártalmastól óvakodni kell; tehát a mértékletlenségtől óvakodni kell.”

Vagy így is: „A mértékletlenségtől óvakodni kell, mert az ártalmas, márpedig minden ártalmastól óvakodni kell.”

Vagy még így is: „A mértékletlenségtől óvakodni kell; mert minden ártalmastól óvakodni kell; márpedig a mértékletlenség ártalmas.

Egy szóval, mind az elrakás rendje, mind a beszédkötő szöcskáknek megválasztása, és egy vagy több szóval kifejezése, a beszélőnek tetszésétől függ. S ezt többnyire a körülmények határozzák el, a szerint, a mint az okoskodás egyik vagy másik része jóllebb eszébe a beszélőnek, s a mi ilyen kölszök jönnek nyelvére, szokott gondolkodás-és beszéd-módjához képest. — De mindig alkalmasb a megjáozásra, kivált gyengébb érteleműekre nézve, ha velök előbb az alapítélet igazságát ismereti el a beszélő; mert ekkor, helyesen illesztvén arra a fölvetett tárgyat, maguk is könnyen következtetik belőle a következményt. Tanításban pedig eleinte legjobb úgy gyakorolni az okoskodást a kezdő növendékekkel, s csak a gyakorlottabbakkal változtatni tuzatán mindenik módon, hogy az okoskodásokban mindenkor el tudjanak igazodni.

Csonka okoskodás.

Az sem szükséges mulhatatlanul az okoskodásnak szóval vagy írva előadásában, hogy mind a három ítélet vagy is állítás világosan ki legyen fejezve. El lehet hagyni azok közül akármelyiket, ha föl lehet tenni, hogy a hallgató vagy olvasó a többi utánagondolja magától is; mit azon tárgyból, melyről szó van, s a körülményekből, s főleg a hallgatónak vagy olvasónak értelmi kifejtettségéből, meg lehet ítélni. Így a főntebb említett okoskodást röviden mondva ki, így is intheti a szüle vagy tanító a növendéket:

„Minden ártalmastól óvakodni kell; tehát a mértékletlenségtől óvakodjál.

Vagy így:

„A mértékletlenség ártalmas, tehát óvakodjál attól.

Vagy így is:

„Minden ártalmastól óvakodni kell; márpedig a mértékletlenség ártalmas.

Lehet csak az alkalmazó vagy összekötő ítéletet egyedül megemlíteni, a többieknek hozzágondolását magára bízva így:

A mértékletlenség ártalmas.

Sőt elég őt csupán a következményre figyelmeztetni így: Óvakodjál a mértékletlenségtől, ha föltehető róla, hogy az intés okát magától is belátja. Ez utóbbi két esetben azonban az intés már nem okoskodás lesz, hanem az elsőbbségek csak egyszerű figyelmeztetés, s másodikkban pedig a már bizonyosnak tartott ítélet megemlítése.

Mert az okoskodás csak akkorra való, mikor azt, a mit bizonyosan nem tudunk, a bizonyosból akarjuk kibozni következtetés által.

A könyvekben is a következő kerekmondatok (melyek minthogy, mivel, stb. kölszökökkel vannak egybefoglalva), többnyire ily rövidített okoskodásokat foglalnak magukban. Ezeket összvont vagy rövidített vagy csonka okoskodásoknak lehet nevezni.

A gondolatban azonban mind a három rész megfordul az észben, bár nem mondja is el, a beszélő mindegyiket. S a tanult eleinte mindig a teljes alakú okoskodásban kell gyakorlottá tenni, s csak azután kell gyakorolni az összvont okoskodásban.

c) Az okoskodás neveiről.

Határozott okoskodás

Ha a fajnak a nemre tartozását bizonyosan tudja az okoskodó: akkor határozottan lehet következtetni a fajra mindazt, a mit a nemről el lehet mondani. S az ilyennek határozott okoskodás a neve.

Ez, a következtetett ítelethez képest, vagy állító, vagy tagadó. Az állító okoskodásban a következmény állító, a tagadóban pedig tagadó (nem szóval álló) ítélet.

Példát az állító okoskodásra már főntebb láttunk, a mértékletlenségről fölhozott okoskodásban.

A tagadó okoskodásra például szolgálhat ez:

„Semmi ártalmast nem kell megszokni; ugye a mértékletlenség ártalmas; tehát a mértékletlenséget nem kell megszokni.”

Föltételes okoskodás.

Ha pedig még nem tudja az okoskodó bizonyosan, ha vajjon az alapítélet igaz-e, vagy vajjon a kérdésben forgó faj az alapítéletben fölvetett nemre tartozik e igazán: ilyenkor ennek igaz vagy nemigaz voltától függesztí föl a következtetést. Az ilyennek föltételes okoskodás a neve, mivel csak azon föltét alatt van téve következtetés, ha az alapítélet, vagy a fajnak azon nemre tartozása valahonnan bizonyos leend. — Ilyen okoskodással a még be nem végzett vizsgálódásokban, tanácskozásokban, és más szavára nyilatkoztatott ítéletekben szoktak élni.

A föltételes okoskodás is vagy állító vagy tagadó.

Példák a föltételes okoskodásra:

a) az állító föltételes okoskodásra:

„Minden ártalmastól óvakodni kell; tehát ha a mértékletlenség ártalmas, úgy a mértékletlenségtől óvakodni kell.

„Ha igaz, hogy minden ártalmastól óvakodni kell, akkor a mértékletlenségtől óvakodni kell, miha a mértékletlenség ártalmas.

b) a tagadó föltételes okoskodásra:

„Semmi ártalmast nem kell megszokni; tehát, ha a mértékletlenség ártalmas, úgy a mértékletlenséget nem kell megszokni.

Vége köv.)

Megyeri emlék.

December havában 20-dik éve mult, hogy a magyar színészet fénykorának egyik jelese: Megyeri — meghalt. Az időtájt, bárha a kegyelet hazánkban minden iránt, mi szép és nagy, jelen korunkhoz képest sokkal nagyobb fokon volt, az elhunyt kitünő férfiakat mindazáltal nem divatozott oly mérvben emlékszo brokkal tisztelni meg, mint mai nap; s hogy 1845-ben mégis alakult egy kör, mely feladataul tűzék, ki Megyerinek országos adakozs útján emléket emelni, ez eléggé érthetően szól Megyeri nagysága mellett.

Az ügy további fejlődéséről csak hiányos adataink vannak. Fényes Elek elnök aláírásával országzerte igen sok gyűjtőív küldetett szét. Vissza azonban csak kevés érkezék, mert azon 20—22 ívet, melyet az időközben szintén elhunyt szobor-ügyi pénziárnok, néhai Antal Mihály ur végrendeletl végrehajtójának, dr. Bugát Pál urnak, hátrahagyott, soknak mondani csakugyan nem lehet.

Begyült és időrendben a pesti takarékpénztárba letetett 436 ft pp. s az ügynek, 17 évi pihe-nése alatt ez összeg szépen kamatozott, úgy hogy most már rendelkezés alatt áll legalább is 1.000 o. é. fl.

Ha a történetek ignorálni nem akarjuk, fel kell említenünk, miszerint a saját részéről pár év óta eltelve lehetett olvasni felszólalásokat a Megyeri emlék ügyében, vizshangra azonban a szó sokáig nem talált: míg végre legújában a nagy színész néhány pályatársa kifürkészte a dolog miben létét, s elérkezettnek bívé az időt arra, hogy a nemzeti színház nevében a titkár ur nyilvános közgyűlést hirdessen.

E közgyűlés f. hó 16-án, hétfőn d. u. 3 órák csakugyan meg is tartatott: sajnos azonban, hogy a fővárosból és közel vidékéről 12 egyénnel nem találkoztott több, kik az ügy iránti érdekeltségüket megjelenésük által is bebizonyítani iparkodtak volna.

De ne panaszkodjunk, hiszen valamelyi ügynek 12 lelkes apostola, miként a ker. hittörténebtől is tudjuk, elcséges a sikerre. Tapasztaltuk ezt az említett közgyűlésen is, melyen, hogy végre a do-logra ráterjék, az elnöki széklet felkérés folytán nemz. színházunk erőlyen igazgatója, mlgtos Radnótfáy Sámuel ulv. tanácsos ur foglalta el, s a jegyzőkönyvet Csepreghi L. titkár ur vezeté.

A hozandó határozatok igen egyszerűek voltak, s miután a gyűlés tartalma közepén t. Bugát Pál ur is megjelent, s tőle nyugta mellett a takarékpénztári könyvecskék s egyéb okmányok átvétettek, megállapodás röviden abban történt, hogy öttagu albizottmány választassék, melynek teendője legyen mindennekélőtt a pénziári-lét biztos kitudása, aztán az átvett íveken bejegyzett adakozók neveinek, az összeggel együtt hirlapokban közlése, s végre a végzőél létesítése, t. i. eljárni az emlék felállításában.

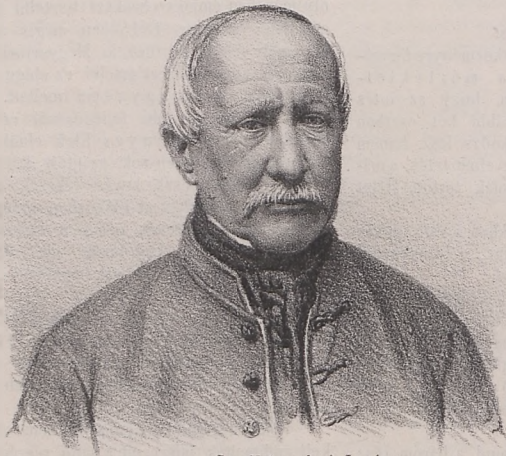
Milyen legyen az emlék, mellszobor-e vagy álló? márványból-e vagy érczből? szintén az albizottmány fogja elhatározni a szerint, a mint az összeg engedi. Végül közmegegyezés folytán elhatározatott, hogy a mű kivetelével ez idő szerint legtehetségesebb szobrászunk, Izsó Miklós bizassék meg. A pályázat-hirdetés célra vezetőnek azért sem találtatott, mert könnyen akadhatna kontár, ki a munkát olcsóbban is felvállalná talon, mint egy hivatalost művész; s az ily eljárásnak szomorú eredményeit eléggé tapasztalhattuk már eddig is.

De közöljük végre az albizottmány névsorát is, mely következőkép alakítottat meg: m. Radnótfáy S. ur, (elnök). Egressy Gábor, Szigligeti Ede, Felek Miklós és Tóth József, jegyző. Csepreghi L. titkár, ki is a közgyűlés helybenhagyott jegyzőkönyvét nagy ügyességgel azonnal elkészített és felolvastván, a gyűlést m. elnök ur, egy órai tartam után felzárta.

Bevégzem én is jelentésemet, bizalommal kérve fel Megyerinek e honban még élő tisztelőit, hogy a míg ideje, emlékezzenek meg e nagy művészről, illetőleg a neki emelendő emlékről.

REMENYI KÁROLY.

ORSZÁGGYÜLÉSI ARCZKÉPCSARNOK.

Gr. Károlyi Lajos.

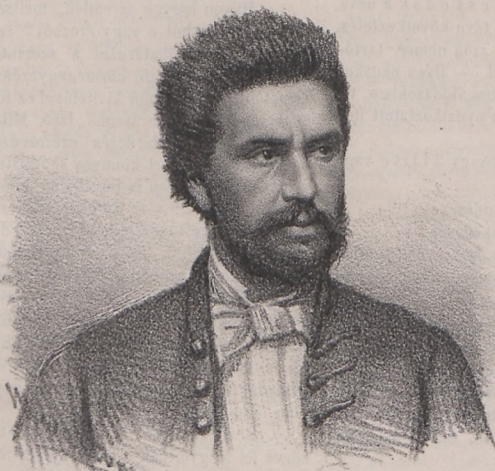
G. Bethlen József.

Fiáth István.

Dániel Pál.

Gr. Csáky Tivadar.

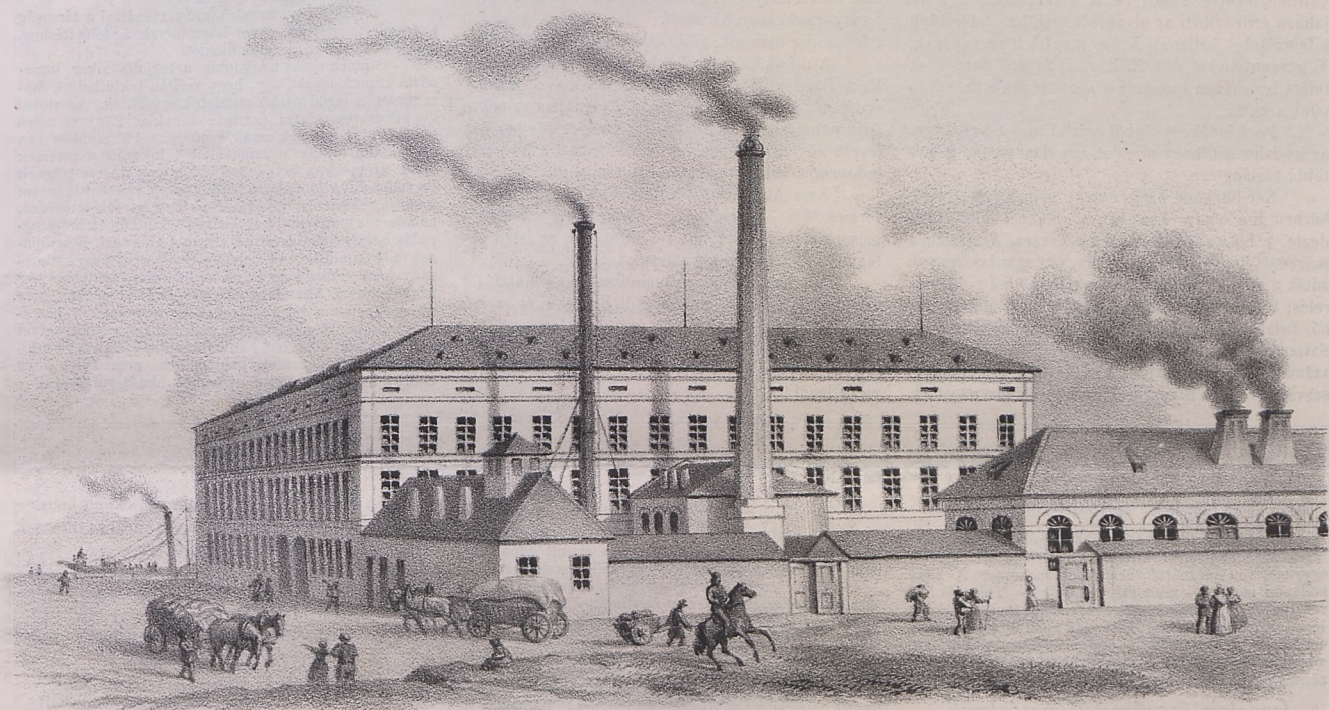
Kiss Jakab.

Vissza kellene állítani a pályázati jutalom és a verseny buzdító tekintélyét. Igaz, hogy a végrendelet a díjnak minden évből kiadását rendeli; de előttem úgy látszik, hogy itt a betűk helyett főképp azon szellemet kellene tekintetbe venni, mely e pályahirdetést sugalta. Gróf Teleky József az irodalmat és színpadot jó művekkel kívánta gazdagítani; de e cél nincs elérve azzal, ha a díjat minden évben kiadják egy-egy gyöngye műnek is. Az irodalom és színpadra nézve sokkal üdvösebb lenne egy kis változtatást tenni, mondván: „minden évben kiadjuk a díjat, ha lesz belértékes mű; ha nem lesz, akkor jövőre megkétszerezve vagy háromszorozva fogjuk a pályajutalmat kihirdetni. Így majd annál jobban buzdítandó.” A költők, bár égből kapják az ihletést, nem tartják — mint Meyerbeer Bertranda — „agyremnek” az aranyat. Minél nagyobb halomban fekszik előttük, annál jobb sarkantyú az szellemük és munkásságuk ösztönzésére. Ennél-

ül, melyen küzdeni, szenvedni, tünni kellett — a hazai nyelv dicsőségeért. Bacsányi az úttörők egyike. „A magyarok vitéségéről” írt munkája után három évvel — Kazinczy és Báróti Szabó Dávid társaságában, ő indította meg első tudományos folyóiratunkat, a „Magyar Múzeumot,” mely Kassán és Pesten nyolcz kötetben jelent meg. Később a „magyar Minervát”, szerkesztte. Lirai dalai kedvesek, prózája lelkes, izlés és kitünő ítéző tehetségről tanúskodó. Lelke egész hevével szeretett az irodalmat, s neje is (Baumberg Gabriela) egy bécsi költőnő volt. Egész örömét a költészet képezte, s szenvedései ott kezdődnek, a mint szelleme egy más, szédítő ösvény felé ragadta. Bacsányi idejében egész Európa nagy háborúk alatt reszketett. Egy az éjből hirtelen fölmerült harci csillag fényével és veszélyvel töltte teli a világot, s a francia sáskák erős szárnycsalogtatással szálltak egyik főváros tornyáról a másikra. A hős, kit Hugo V. Wa-

dások nem férek meg, együtt a csárdában. A figulus ócsárolja a másik figulust. Van láma és tolongás alatt. Fenn pedig isten szabad levegőjében a pacsiárták dalolnak, és a csalogányok csöndes bokrok árnyában énekelnek. Vannak zajosabb események is, például —

Forradalom ütött ki — az írók között. Szende jó teremtések, kik nagyobbára hold-sugárral és virágillattal táplálkoznak, egyszerre amazoni vértetben léptek a küzdőterre, egy „rettegetes ember” ellen, ki tükört tartott a nők elé. Többi közt egy írónő meglátta magát benne, s följajult: „az egész osztály bántva van!” Most már csattognak a kardok, (az az igazában szólva: perczeznek a tollak.) Gyula ellen, ki ama végzetes beszélyt írta. Jaj neki! Maholnap széttépi a neki szilajult nők, mint hajdan Orpheuszt. A közönségnek azonban mulatságos látvány! Ép ily mulatságos lett volna a férjek haragja is Moliére ellen, ki me-

A pesti hengermalom.

fogva azt hiszem: az akadémia nem bántaná meg egykori elnökének nagy szellemét, ha végrendeletének egyik pontján oly változtatást tenne, mely e irodalomnak és színpadnak egyiránt hasznára válnék.

Attól sem tartok, hogy e változtatás túlszigorúkká tenné a bírálókat, kik ha évekig sem adnák ki a díjat, az írókat a versenyzéstől könnyen elidegeníthetnék. Itt van a színpad és a sajtó, mely a tulszigortól megóv. A költő bármikor előadhatja méltatlanul mellőzött művét, s a sajtó mindig fel fogja kiáltani: „ime egy mű, melyen igaztalanságot követtek el!” Ezt tudják magok a bírálók is, s bizonyára óvakodni fognak oly hibát követni el, mely rájuk nézve megalázó lenne. Az igazság után igaztalanságot tenni egy költő szelleme ellen!

Ismerik önk Össian — a borongó bírd — föllengő énekeit? Ez énekeket legelőször azon régi költő kezdé fordítani nyelvünkre, kinek évszázados születe-snapját, f. hó 11 én ünneplék meg a késmárki evang. iskolában.

Bacsányi neve ismeretes az irodalom barátai előtt. Ő hazafias szellemű író volt, ki legelső munkájával, melyben néhány királyunk és hősünk tetteit lelkesen festé, egyszerre figyelmet ébresztett. Akkor kezdtek föltűnedezni a csillagok a homályos éjszakában; akkor indult ki néhány bátor hajós a nemzeti irodalom aranygyapjéért; akkor nyílt meg újra egy neliéz, meredek, de annál dicsőbb

terloo után „egy rombadólt álom óriási alvajárójának” nevez, ereje dicsőfényben állva, megrendíté a földet és a sziveket. A költőkre mindig szerencsétlenség, ha elereszlik a múzsa kezét, hogy a nagy események fényes uszályába fogózzanak. Bacsányit a sors suttanni kezdé. Távul a hazától és pályatársaitól, néhány évet Párisban élt, majd Linczen lakott, s végre idegen földön halt meg.

E költő emlékezetét ünneplék meg a késmárki tanulók, fényes bizonyágot adva kegyeletükről, mely annyival szebb, mert a mai világ, míg dalolva, játszva tépi minden óra virágát: a régieket hamar felejtí.

Pedig sok történetik mindennap, mi arra int, hogy nézzünk vissza néha a multba is. midőn csak választottak áldoztak az oltár tüzénél; midőn a költőket lelkesedés vezette, s az irodalom nem volt iparág. De mit sem tesz! A fának is, a mint nő, nagyobbodik — árnyéka, és szaporodnak korcs-hajtásai; de azért erős ágai jól termik a gyümölcsöt, s koronáján a nap fénye ragyog.

Az irodalom piaczn, hol ma naponkint egymás mellett árulják a virágbokrétkát és zöldséget, sok tarka látványt kínálkozik. Látható, a mint a hiúság kendőzi magát; a bohócok bukfenczekek hányanak egymás fején; egyik szem sirva kér, a másik mosolyogva szitkozódik. Néha jön a szájkép, és szedi a pávatollakat; majd egy álarcos csoport rohan és kineveti azokat, kik isten képét viselik. A du-

részelt egy Dandin Györgyöt inni; az ügyvédek dühe a „Londoni arszlárok” szerzőjére, ki Meddleben egy zugprókátort gúnyolt ki; vagy a költők lázadása Jókai ellen, ki „Könyves Kálmán”-ban egész napraforgói szerepet adott egy diszselgő pnétának. Ezeknek azonban eszökbe sem jutott az egész osztály sérelmét látni egy alak kifigurázásában. Azt tartják magok is, hogy vannak együgyű férjek, lelkiismeretlen ügyvédek és elvtelen költők. Az írókkal azonban egészen másként van. Ők egytől-egytől mind magasztalásra méltó példányok. A ki egyet megbánt közülök, az az egész csoportot bántja meg. Ennélfogva mindazon vigjék, regény és beszélyirók, kiknek föladatuk az emberi gyarlóságokat neveltségessé tenni, óvakodjanak egy írónót rázsolni, mert kész a vihar és nyilzapor. A veszély azonban mulékony. Az amazonok titkon könyveket hullatnak tintáikba. — csupán azért írnak oly keserűn. Máskülönbben ők is csak nők, kik hamar megnehéztelnek és hamar is megbocsátanak.

Hát ama szögletben „mi zaj riad?” Egy bíráló valamelyik színműre azt mondja, hogy üres. A színműnek védelmezője akad, s ez hangosan hivatkozik a „felséges népre,” mely ez üres színművet húszszor nézte meg. Tehát a karzat tekintélye szembeállítja a bíráló érveivel! Gyönyörű tan, mely ha érvényre jut, a „cancan”-t legkitünőbb látványvá emeli. miután ezt a mai napon legtöbbször nézik; Shakespeare pedig legüres

